

ԲՃ. Գ. ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՏՂԱՄԱՐԴՈՒ ՍՈՒՍԱՆԱԿԸ

(ՏՐԻՊԵՐԸ)



616.9
Տ-38

616.9

ԲԺ. Գ. ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ n 4 AUG 2010

8-38

այլ.

ՏՂԱՄԱՐԴՈՒ ՍՈՒՍԱՆ Ա.ԿԸ
(ՏՐԻՊԵՐԸ)





271
40

Д-р Г. ТЕР-ГРИГОРЯН
Гоноррея (трипер) мужчина
Гиз. Арм. ССР, Ереван, 1939

ՏՂԱՄԱՐԴՈՒ ՍՈՒՍԱՆԱԿԸ (տրիպերը)

Վեներական հիվանդությունների խմբի մեջ մըտնում են յերեք տեսակ հիվանդություններ. սիֆիլիս, փափուկ շանկր և սուսանակ:

Սուսանակը գլխավորապես միզա-սեռական ուղիների լորձաթաղանթների վարակիչ հիվանդություն է:

Սուսանակը մարդկության ամենահին հիվանդություններից է և ունի դանազան անուններ, վորոնցից ամենատարածվածը «տրիպեր»-ն է: Այլրբեջանցիներն ու հայերն այդ հիվանդությանը «սուսանակ» անունն են տվել: Ինչպես բոլոր վարակիչ հիվանդությունները, այնպես էլ սուսանակն ունի իր միկրոբը (մանրէ), վորը գոնոկոկ է կոչվում և միշտ կարելի յե գտնել սուսանակով հիվանդ տեղի թորախի մեջ:

Ինչպես բոլոր միկրոբները, գոնոկոկն էլ ունի իր հատկությունները. նա այնքան փոքր է, վոր հասարակ աչքով տեսնել անկարելի յե, այլ կարելի յե տեսնել միայն խոշորացնող գործիքով — միկրոսկոպով (մանրադիտակ), մի գործիք, վորը մեծացնում է մինչև 1000 անգամ և ավելի: Այդքան մեծացնելուց հետո էլ գոնոկոկը ճանճի թողած հետքի մեծությամբ հագիվ է լինում:

Գոնոկոկը զույգ միկրոբ է, այսինքն նա կենտ չի լինում և միշտ դասավորված է կույտերով. յուրա-

քանչյուր դուրս գոնոկոկ սուրճի յերկու հատիկի ձեւ
ունի. գոգաւոր կողմը միմիանց դարձրած և յերկու
բաժինը միմիանցից գատված նեղ ձեղքով:

Գոնոկոկները բաժան-բաժան լինելով շատ արագ
բազմանում են և, ընկնելով լորձաթաղանդի վրա,
հիվանդութուն են առաջ բերում:

Գոնոկոկները լինում են ալելի կամ պակաս թու-
նաւոր, այսինքն կան այնպիսի գոնոկոկներ, վորոնք
ուժեղ են հիվանդացնում, կան և թեթև հիվանդաց-
նողներ: Գոնոկոկները թարախի մեջ պահպանում են
իրենց վարակիչ հատկութունը, քանի թարախը չի
չորացել, գոնոկոկները կենդանի յեն լինում, հենց վոր
թարախը չորանում է, գոնոկոկներն ել վոչնչանում
են:

Գոնոկոկները չեն դիմանում չորութեանն ու ջեր-
մութեանը: Նրանք շատ լավ բազմանում են 36°-37°
ջերմութեան մեջ, այսինքն մարդու մարմնի նորմալ
ջերմութեան մեջ: Գոնոկոկները մարդու մարմնից
դուրս 39° ջերմութեան մեջ վոչնչանում են 12 ժամ-
վա ընթացքում, իսկ 40° ջերմութեան մեջ 6 ժամվա
ընթացքում, մինչդեռ մարդու մարմնի մեջ շատ լավ
դիմանում են բարձր ջերմութեանը: Յեթե սուսանա-
կով հիվանդը տկարանում է մի այլ հիվանդութեամբ
և յերկար ժամանակ բարձր ջերմութուն է ունե-
նում, ինչպես որինակ, բժավոր տիֆով, թոքերի բոր-
բոքումով և այլն, սուր սուսանակի նշանները թու-
լանում են և յերբեմն ել անհետանում, բայց հենց
վոր ջերմութունն իջնում է, հիվանդութեան նշաննե-
րը նորից հայտնվում են: Դա բացատրվում է նբանով,
վոր գոնոկոկի կյանքի պայմանները մարդու մարմնի

մեջ և նրա մարմնից դուրս բոլորովին տարբեր են:
Մարդու մարմնի մեջ գոնոկոկները կյանքի, սննդա-
ուութեան, բազմանալու իմաստով շատ բարենպաստ
պայմանների մեջ են գտնվում, այդ պատճառով ել
նրանք կայուն են լինում:

Սխուհեռու գոնոկոկները մարդու մարմնի մեջ շատ
լավ դիմադրում են զանազան դեղերի ներգործու-
թեանը: Մարդու մարմնից դուրս գոնոկոկները շատ
չուտ վոչնչանում են ախտահանիչ դեղերի նույնիսկ
թույլ լուծույթներից, մինչեւ անգամ հասարակ ջրից,
մինչդեռ մարդու մարմնի մեջ, շնորհիվ բարենպաստ
պայմանների, այդ բանը մենք չենք նկատում: Մար-
դու մարմնի վարակող գոնոկոկները շատ յերկար են
ապրում: Լինում են դեպքեր, յերբ հիվանդը կարծում
է, թե իր սուսանակը վաղուց անցել է և բարոյա-
կան իրավունք ունի կենակցելու առողջի հետ: Սա-
կայն մանրամասնորեն կատարված քննութունը պար-
զում է, վոր այդ անձնավորութունը գոնոկոկներ ու-
նի և այն ել շատ վարակիչ: Ճիշտ է, ամեն սեռական
հարաբերութեան ժամանակ վարակում չի լինում,
վորովհետև գոնոկոկները թիվը քիչ է լինում, բայց
վոր կարող են նրանք վարակել, դա կասկածից դուրս
է:

Սուսանակը շատ տարածված հիվանդութուն է
և անցնում է մեկից մյուսին— հիվանդից առողջին,
դիտավորապես սեռական հարաբերութեան միջոցով:
Բայց կան դեպքեր, յերբ վարակումը լինում է ար-
տասեռական, այսինքն առանց սեռական հարաբերու-
թեան:

Գա մեծ մասամբ պատահում է յերեխաների մեջ,

վորոնք վարակվում են իրենց հիվանդ մայրերից՝ նրանց հետ մեկ անկողնում քնելուց: Վարակ պարունակող թարախը հիվանդ մորից ընկնում է նրա մոտ քնած յերեխայի սեռական օրգանների վրա և վարակում նրան: Յերեխան կարող է վարակվել և այն ժամանակ, յերբ վարակ պարունակող թարախոտ չորով կամ նույնիսկ կեղտոտված մաշակայով (ճիւղով) լվանում են նրա սեռական օրգանները:

Յեղել են դեպքեր, յերբ վարակվել են հիվանդի կեղտոտ սպիտակեղենը հազնելուց:

Սուսանակով հիվանդ ծննդկան կինը շատ վտանգավոր է նորածին յերեխայի համար: Ծննդաբերության ժամանակ հիվանդ մորից յերեխայի աչքերի մեջ կարող է ընկնել մօր սեռական ուղիների մեջ յեղած թարախը և մի քանի օրից հետո նորածնի աչքերն ել սուսանակային հիվանդություն կստանան, իսկ այդ հիվանդությունը, յեթե ժամանակին չնկատեն և միջոցներ ձեռք չառնեն, սովորաբար կվերջանա կորությամբ: Յարական Ռուսաստանում մինչ հեղափոխությունը յեղած տվյալների համաձայն մինչեւ մեկ տարեկան հասակը կուրացած 100 յերեխաներից 56-ը կուրացել է սուսանակից, իսկ 44-ը՝ այլ հիվանդություններից:

Սուսանակային աչքացավով կարող են հիվանդանալ նաև սուսանակով այն հիվանդները, վորոնք սուսանակի թարախով կեղտոտած ձեռքերով դիպչում են աչքերին և սուսանակի թարախն աչքին են փոխանցում: Պետք է լավ հիշել, վոր աչքերի սուսանակային հիվանդությունը սուսանակի ամենավտանգավոր բար-

դություններից մեկն է, վորովհետեւ հաճախ կուրությամբ է վերջանում:

Շատ հիվանդներ կան, վորոնք սուսանակը հասարակ հիվանդություն են համարում, բժշկին չեն դիմում, տնային դեղեր են դործածում կամ դանադան հեքիմների յեն դիմում, յերկարացնում, ճգճում են հիվանդությունը և այդ բոլորի հետեւանքը լինում է այն, վոր սուսանակը չի բուժվում: Դա դեռ բավական չէ, շատ անգամ նման անդիտակից հիվանդները սեռական հարաբերություն են ունենում ստողջների հետ, նրանց ել վարակում և հիվանդությունը տարածում:

Պետք է չմտանալ, վոր սուսանակի վարակը ողի, ջրի, ուտելիքի, խմելիքի միջոցով չի տարածվում, այլ միայն ու միայն հիվանդների հիվանդներն են տարածում այդ վտանգավոր հիվանդությունը:

Սուսանակը կանանց և տղամարդկանց մեջ տարածված է հավասար չափով: Յեթե սուսանակը տղամարդու համար իր տված բարդություններով (տես ստորև) ծանր հիվանդություն է, ապա կնոջ համար դա մի մեծ պատուհաս է: Սուսանակի վարակն անցնում է կնոջ սեռական ներքին օրգաններին՝ արգանդին, ձվարանին: Այդտեղ սուսանակի միկրոբները՝ դոնոկոկները բազմանում են և ծանր հիվանդություն առաջացնում: Այդ հիվանդություններից կինը տարիներ շարունակ տանջվում է ու տառապում, իսկ յերբեմն ել մահանում: Կանացի հիվանդությունների մեծամասնությունը լինում է սուսանակից: Պետք է լավ հիշել, վոր հարյուր կնոջից, վորոնց ամուսինները

յերբեւե հիվանդ էն յեղել սուսանակով, 70-ը կանացի հիվանդություն ունի:

Շատ հաճախ է պատահում, վոր յերկտասարդ, ծաղկափթիթ կլինը ամուսնանալուց հետո շատ շուտ սկսում է թառամել և մի քանի տարի չանցած հաշմանդամ է դառնում: Դրա պատճառն այդ կնոջ ամուսնու չքի հիվանդանալն է: Սուսանակով կարող էն հիվանդանալ թե փոքրահասակները և թե մեծահասակները:

Սուսանակը ժառանգարար չի անցնում, նա կարող է բոլորովին դրկել ժառանգ ունենալու ընդունակությունից (տես ստորև), բայց անցնել դեռ չէ՞ված դավակին նա չի կարող:

Սուսանակով կարելի յե մի քանի անգամ հիվանդ դանալ. այսինքն սուսանակով մի անգամ հիվանդացողը կարող է ելի հիվանդանալ, վորովհետև մի անգամ հիվանդանալը չի պաշտպանում յերկրորդ անգամ հիվանդանալուց: Բացի դրանից, պետք է ասել, վոր կան մի շարք պայմաններ, վորոնք նպաստում են սուսանակով շուտ վարակվելուն:

Յերբ տղամարդու միզախողովակի բացվածքը լայն է լինում, վարակը շուտ է ընկնում մեզախողովակի մեջ և շուտ էլ հիվանդացնում նրան: Յերբ առողջի սեռական գործողությունը հիվանդի հետ յերկար է տեւում կամ զիտամբ յերկարացվում է, դա նույնպես շուտ վարակվելու պատճառ է դառնում, վորովհետև առողջը յերկար ժամանակ է շփվում հիվանդի հետ:

Յերբ միևնույն անձնախորության հետ սեռական գործողություն են ունենում մի քանի անգամ և մեկը

մյուսի հետեւից, այդ դեպքում ևս կրկնակի սեռական հարաբերության շնորհիվ սեռական ուղիների խորքում թաղ կացած գոնոկոկները դուրս են դալիս և անցնելով առողջին, վարակում նրան:

Թաղ կացած և թմրած գոնոկոկները կնոջ դաշտանի ժամանակ նորից սկսում են դործել և յերբ դաշտանի ժամանակ հարաբերություն են ունենում այդ տեսակ կնոջ հետ, շատ շուտ են վարակվում: Մինչդեռ դաշտանից դուրս նույն կինը կարող է չվարակել:

Սուսանակով վարակվելուն ամենից շատ նպաստում են խմիչքները: Դրա համար պետք է որենք դարձնել հարբած ժամանակ յերբեք սեռական հարաբերություն չունենալ. խմիչքները—գինին, կոնյակը, ողին, դարե՛ջուրը և այլն այնքան են թուլացնում խմողի կազմվածքը, վոր հարբած մարդն այլե՛վս ուժ չի ունենում զիմադրելու վարակին, շատ շուտ վարակվում է: Բացի դրանից, հարբած ժամանակ կատարվող սեռական գործողությունը յերկար է տևում, այսինքն սուսանակով հիվանդի և առողջի շփումը յերկար է տևում, դրա համար էլ շուտ է վարակում:

ԻՆՅԱԿԵ՞Ս Ե ԸՆԲՐԱՌՈՒՄ ԱՈՒՍԱՅԱԿԸ

Սուր սուսանակը սկսվում է հիվանդի հետ սեռական հարաբերություն ունենալուց 3-5 որ հետո: Սկզբից սուսանակի ամենաստուգին նշանն այն է, վոր միզախողովակի բացվածքի տեղում հիվանդը քոր և այրոց է զգում: Յեթե շատ ժամանակ է անցել միզումից, կարելի յե լինում սեղմելով միզախողովակից դուրս բերել փոքր քանակությամբ լորձային արտադատում: Այդ նշանները շատ շուտ ուժեղանում

են, արտադատումը շատանում է, թանձրանում, դե-
պին դույնի լինում, դառնում է թարախային և հի-
վանդության սկզբից մեկ շարաթ անց միղախողովա-
կից անընդհատ թանձր, կանաչավուն-դեղին թարախ
է հոսում: Միզելու ժամանակ հիվանդն ամբողջ մի-
ղախողովակի մեջ խիստ այրոց է գլուծ: Մեղի շիթը
բարակում է, իսկ յերբ հիվանդությունը շատ խիստ
է լինում, մեղը նույնիսկ կաթիլ կաթիլ և սաստիկ
ցափերով է դուրս գալիս:

Սովորաբար հիվանդության ալյուրի ծանր դրու-
թյունը յերկար չի տեւում: Կանոնավոր բուժվելիս,
ինչպես և կանոնավոր կյանք վարելիս ցավերը մի քա-
նի որից հետո պակասում են, միզելիս նույնպես ցա-
վերը քիչ են լինում, միայն թարախը նույն չափով
է դալիս. սակայն կանոնավոր և կարճատեւ բժշկվե-
լիս, վարակումից մոտավորապես յերեք շարաթ անց,
միղախողովակից թարախը նկատելի չափով պակասում
է, լորձախառն թարախի փոխարեն լորձ է հոսում:
Հիվանդության սկզբից 5—6 շարաթ անց արտադա-
տումը միղախողովակից բոլորովին դադարում է և
հիվանդն առողջանում:

Այսպես է լինում, յերբ հիվանդ է լինում միղա-
խողովակի միայն առջևի մասը, բայց յերբեմն հի-
վանդության սաստկությունից կամ հիվանդի վատ
վարքից, միղախողովակի յետևի մասն էլ է հիվան-
դանում: Այդ ժամանակ հիվանդն այրոց է գլուծ վոչ
թե միզելիս, այլ միզելու վերջում, բացի դրանից,
հիվանդը շուտ շուտ միզելու ցանկություն է ունե-
նում (միզել և ուզում յուրաքանչյուր 10—15 րոպեն
մեկ անգամ): Ահա այդ նշանների հիման վրա կա-

րելի յէ ասել, վոր միղախողովակն ամբողջապես հի-
վանդ է: Յերբեմն արյուն է հոսում միզելու վեր-
ջում:

Հիվանդին շատ են տանջում նաև անդամի
զրզուումները, մանավանդ դիչերները: Այդ զրզուում-
ները լինում են համառ և շատ ցավոտ: Յերբեմն
հիվանդները գիչերային սերմնահոսություն են ունե-
նում. այդ սերմնահոսությունները նույնպես ցավոտ
են լինում և շատ անհանգստացնում հիվանդներին:

Վեր նկարագրված նշանները կամ շատ սաստիկ
են լինում կամ շատ թեթեւ, յերբեմն հիվանդու-
թյունն ընթանում է շատ ուժեղ, յերբեմն շատ թույլ,
իսկ այդ հանգամանքը կախում ունի հիվանդին վա-
րակող միկրոբներից, այսինքն գոնոկոկների թունա-
լիությունից. վորքան շատ թունալի յեն գոնոկոկնե-
րը, այնքան ուժեղ ու այնքան ծանր է ընթանում
սուսանակը և ընդհակառակը:

Լինում են դեպքեր, յերբ արտադատումը միզու-
կից շարունակ հոսում է և հիվանդությունը դառնում
է յերկարատեւ, կամ ինչպես բժիշկներն են ասում,
խրոնիկ:

Խրոնիկ սուսանակ

Յեթե սուր սուսանակն իր ժամանակին չի
բժշկվել, հիվանդության ուժգին նշանները մեղմա-
նում են և սուսանակը խրոնիկ է դառնում: Սուսա-
նակի խրոնիկ դառնալու գլխավոր պատճառն այն է,
վոր գոնոկոկները վորոչ ժամանակից հետո անցնում
են միզուկի լորձաթաղանթի տակը կամ մտնում միղա-
խողովակի մեջ յեղած գեղձիկների մեջ:

Սուսանակի խրոնիկ դառնալու գլխավոր հանցան-

քը հիվանդի վրա յե ընկնում. նա յե մեղավոր, վոր սուր սուսանակը ժամանակին չի բժշկվում և դառնում է խրոնիկ: Ահա թե ինչումն է կայանում հիվանդի հանցանքը.

1. անկանոն բժշկվելը. կան հիվանդներ, վորոնք ուշադրություն չեն դարձնում իրենց բուժման վրա, կամ ամենեվին չեն դիմում բժշկի, կամ անկանոն են հաճախում, մեկ սր դնում են, մի քանի սր չեն դնում.

2. հիվանդը խախտում է կերակրականոնը (դրե-տան), այնպիսի կերակուրներ ե ուտում, վորոնք նպաստում են դոնոկոսիսների բաղմանայուն. այդ տեսակետից ավելի վնասակար են խմիչքները, մանավանդ դարեջուրը, վորը վնասում է հիվանդին, յերկարացնում է հիվանդությունը վոչ թե իր մեջ պտուենակող սպիրտով, այլ դայրուկ (XMEAB) կոչվող նյութով, վորը միշտ դրդում է միզուկի հիվանդ լորձաթաղանթը և խանդարում հիվանդի ատոլջանայուն.

3. սեռական հարաբերությունը. կան հիվանդներ, վորոնք բժշկվելու ընթացքում, դեռ բուրբովին բժշկված, սեռական հարաբերություն են ունենում ստողջները կամ նույնիսկ իրենց նման հիվանդները հետ. սեռական հարաբերությունը վատացնում է յեղած հիվանդությունը, իսկ յեթե հիվանդի հետ է յեղել, նորից վարակում է առաջացնում:

Սրոնիկ սուսանակի նշաններն են, միզուկից լորձյունաթարախային արտադատումը, այն ել վորք քանակով: Յերբեմն արտադատման քանակն այնքան է քիչ լինում, վոր միայն շատ ուշադրությամբ գնենելիս

և յերեում. որինակ՝ առավոտյան կարելի յե լինում դուրս սեղմել մի վորքիկ կաթիլ, վորը հավաքված է յեղել ամբողջ դիշերվա ընթացքում, կամ հիվանդը նկատում է, վոր իր միզուկի բացվածքն առավոտյան կաչում է. բացվածքի կաչումը բացատրվում է հետեյակով. արտադատման այնքան քիչ է լինում, վոր շուտ չորանում է բացվածքում և բացվածքի յեղերը կաչնում միմյանց: Յերբեմն այդ արտադատումն այնքան կաչում է լինում, վոր մնում է խողովակի մեջ և մեղի հետ դուրս է դալիս, այսպես կոչված, թեղիկները ձեկով. այդ թեղիկները բազկացած են լինում լորձից և թարախից:

Սրոնիկ սուսանակի ժամանակ սովորաբար ցավ չի լինում, յերբեմն հիվանդը քոր է զգում և միզելիս ել թեթեվ այրոց:

Չնայած, վոր հիվանդության նշանները թեթեվ են, բայց և այնպես հիվանդները դոնոկոսի ունեն և միշտ ել կարող են վարակել նրանց, ում հետ սեռական հարաբերություն ունենան: Ահա այդ տեսակ հիվանդներն են, վորոնք յերկար բուժվելու համբերություն չեն ունենում, միշտ ել հիվանդ են լինում և տարածում հիվանդությունը: Մինչդեռ յեթե նրանք բժշկվելին, և ժամանակին բժշկվելին, թե իրենք առողջ կլինելին և թե ուրիշները վարակման և հիվանդանալու պատճառ չէլին դառնա:

Յուրաքանչյուր քաղաքացի պետք է աշխատի չհիվանդանալ, իսկ յեթե հիվանդացել է, պետք է աշխատի բժշկվել, վոր աղատվի այդ ցավից և ուրիշներին ել չվարակի ու հիվանդությունը չտարածի:

Սուսանակի բուժման նպատակն է վոչնչացնել դոնոկոկներին ու առողջացնել հիվանդին և քանի վոր հիվանդի մեջ դոնոկոկներ կան նույնիսկ ամենաչնչին քանակով, այդ հիվանդին չի կարելի առողջացած համարել. ուստի յուրաքանչյուր քաղաքացի, ով վարակվել է և հիվանդ է սուսանակով, ամեն կերպ պետք է աշխատի և ամեն միջոց դործ դնի ադատվելու իր մարմնի մեջ մտած դոնոկոկներին:

Վորքան հին է սուսանակ հիվանդությունը, այնքան էլ հին է նրա բժշկության դործը: Շատ հին ժամանակներում խմելու դեղերով էին բժշկում սուսանակը և հենց վոր թարախահոսումը դադարում էր ու միդելիս էլ ցավ չէր լինում, հիվանդն իրեն առողջացած էր համարում: Հետո սկսեցին զանազան դեղեր սրսկել միզուկի մեջ. հիվանդը զնում էր բժշկի մոտ. այս վերջինս դեղեր էր նշանակում սրսկելու համար, մի սրսկիչ էլ տալիս էր հիվանդին և հիվանդն ինքն իրեն բժշկում էր տանը: Բայց տեսան, վոր այդ ձեւն էլ ոգուտ չի տալիս, հնարեցին սուսանակը բժշկելու «մեծ վիացումների» ձեւը:

Մեծ վիացումները կատարվում են անպատճառ բժշկի հսկողությամբ: Բժիշկը հիվանդության տեսակին ու փուլին համապատասխան պատրաստում է պետքական դեղի լուծույթը և դրանով վիանում հիվանդի միզուկը: Այդ վիացումները կատարելու համար հատուկ սարք կա. ստատիլից կախված է ապակե անոթ, վորի հատակին յեղած հատուկ ծայրին հազցնում են ուետինն խողովակ. այդ խողովակի յերկարությունը պետք է լինի 1 և կես մետրից վոչ պակաս. խողովակին ապակե ծայրակ են հազցնում:

Անոթի մեջ վորոշ լուծույթ լցնելուց հետո անոթը կախում են հիվանդից մեկ մետր բարձրության վրա և սկսում վիանալ հիվանդին. սկզբում լավ վիանում են անդամի դրսի մասերը, հետո ծայրակը մոտեցնում են միզուկի բացվածքին և սկսում են վիանալ միզուկի առջևի մասը հեղուկի փոքր քանակով, վորքան վոր կարող է պարունակել միզուկի առջևի մասը: Առջևի մասը վիանալուց հետո ծայրակն ամեն անգամ մոտեցնում են ու հեղուկը միզուկի առջևի մասը լցվելուց հետո հետ քաշում, վորից հետո միզուկի մեջ մտած հեղուկը ինքն իրեն դուրս է թափվում: Այդպիսի վիացումների ժամանակ թարախահոսումը շատ վերանում է, թարախը պակասում, ցավերն անցնում են, մեզն սկսում պարզվել:

Բայց առջևի մասը վիանալով միայն հիվանդությունը չի վերջանում, այսինքն դոնոկոկները չեն վոչնչանում: Մի քանի որ անցնելուց հետո (նայած դեպքին, կարելի չէ հենց առաջին օրվանից) միզուկն ամբողջապես են վիանում. հեղուկը լցնում են միզափամփուռտի մեջ և ստիպում հիվանդին դուրս թողնել: Այդպիսով ավելի լավ է մաքրվում միզուկը: Մեկ նվազում միզափամփուռտի մեջ հեղուկը լցնում են 2—3 անգամ ու առաջարկում հիվանդին դատարկել: Հեղուկի ճնշումը կանոնավորելու համար ապակե անոթը բարձրացնում են կամ իջեցնում: Պետք է ասել, վոր դոնոկոկին մարդու մարմնի մեջ սպանող դեղ մինչև այժմ բժշկական դիտությունը չի գտել. վիացումները վոչ թե սպանում են դոնոկոկներին, այլ նրանց ապրելու համար անբարենպաստ պայմաններ են ստեղծում միզուկի մեջ: Լվացում—

ների շնորհիվ դոնոկոկներն այլևս ուժեղ չեն դար-
գանում, չեն բազմանում և որեցոր սրակասելով, վեր-
ջիվերջո միզուկից բուրբուլին անհետանում են: Կարճ
յեղած դեպքում բժիշկը խմելու դեղեր եւ և նշանա-
կում. այդ դեղերը նշանակում են ցավերի դեմ, մի-
զուկի մեջ գանձող մանրեների դեմ, արյունհոսու-
թյան դեմ և այլն: Բժիշկը ինքը պեռք է վորտչի,
թե վոր հիվանդին յերբ և ինչ խմելու դեղ և հար-
կավոր. յերբեք հիվանդն ինքնազուլս վոչ մի դեղ
չպեռք է ընդունի:

Այսպես բուժելուց 4—5 շաբաթ հետո, յերբ թա-
րախը դադարում է ու մեղն էլ պարզվում, սկսում
են որը մեջ վանալ: 2—3 շաբաթ այդպես վանալուց
հետո սուաջարկում են հիվանդին մի քանի որ չդալ.
յեթե նորից թարախ և գալիս և մեղը նորից պղտոր-
վում է, պեռք է նորից սկսել վլացումները, բայց
սովորաբար 5—6 շաբաթ վանալը բավական է լինում
հիվանդին բժշկելու համար:

Թարախի կտրվելն ու մեղի պարզվելը դեռ ապա-
ցույց չէ, վոր հիվանդը բուրբուլին առողջացել է և
նա վտանգավոր չէ ուրիշների համար: Հաստատ իմա-
նալու համար, թե հիվանդն առողջացել է թե վոչ,
բժիշկը մի քանի անգամ ստուգում է հիվանդին.
գանազան ձեվերով զրգուում է միզուկը և արտադա-
սումը դուրս բերում. յեթե այդ ձեվով մի քանի
անգամ դուրս բերած արտադասումը քննելուց հետո
դոնոկոկներ չգտնվեն նրա մեջ, այն ժամանակ կա-
րելի յե հիվանդին առողջացած համարել: Այդ տեսակ
զրգուումից առաջացած արտադասումն առանց բժշկե-
լու ինքն իրեն անցնում է:

Սրտնիկ սուսանակի բուժման ժամանակ նույն-
պես մեծ վլացումներ են կատարում: Սրտնիկ սուսա-
նակը գանազան ձեվի յե ընթանում, հետեվապես և
գանազան ձեվի բժշկություն և պահանջում: Սրտնիկ
սուսանակի բուժումը յերկար է տեվում և մեծ համ-
բերություն է պահանջում թե բժշկից և թե մանա-
վանդ հիվանդից:

Սրտնիկ սուսանակի բուժման մասին պատմելը
մեղ շատ հեռուն կտանի, ուստի ավելորդ ենք հա-
մարում դրա վրա յերկար կանգ առնել: Միայն այս-
քանը պեռք է ստել, վոր յուրաքանչյուր հիվանդ
պեռք է ժամանակին բժշկվի, պեռք է լուրջ ուշադ-
րություն դարձնի և թույլ չտա, վոր հիվանդությու-
նը խրոնիկ դառնա:

Սուսանակի բարդությունները

Մարդու մարմնի մեջ չկա մի մաս, վորտեղ չկա-
րողանա ընկնել դոնոկոկը և չվնասել ու չքայքայել
նրան և վորքան մարմնի մասը մեծ նշանակություն
ունի մարդու կյանքի համար, այնքան ծանր է ընթա-
նում այն մասի հիվանդությունը դոնոկոկից և այն-
քան վտանգավոր է մարդու համար:

Սուսանակի ամենից հաճախ պատահող բարդու-
թյուններից մեկը մակամորձիների հիվանդությունն է:

Չվերի, ամորձիների հիվանդությունը սուսանա-
կից շատ քիչ է պատահում. մեծ մասամբ հիվան-
դանում է ամորձուն կպած հավելուկը, վորը բժշկա-
կանության մեջ մակամորձի յե կոչվում և գտնվում

Եւ ամորձունն կպած, նրա յետեվի կողմից: Սովորաբար այդ բարդութիւնը նկատուում է հիվանդանալուց 3-4 շաբաթ անց: Կան մի քանի հանգամանքներ, վորոնք նպաստում են դոնոկոկի մակամորձու մեջ ընկնելուն և հիվանդացնելուն: Հիվանդի ուժեղ շարժումները, մանավանդ պարելը, հեծանիվ նստելը, ձի նստելը, սեռական գրգռումները, խմիչք գործածելը, սեռական հարարբութիւնը, ինչպես և վոչ խելացի բուժումը:

Մակամորձու հիվանդութիւնը շատ բուռն կերպով և սկսուում է հիվանդի ջերմութիւնը խիստ բարձրանում է մինչև 39—40°. մակամորձին մեծանում է և սաստիկ ցաւում: Յովերն ավելի ուժեղանում են, յերբ հիվանդը կանգնում է կամ քայլում է: Փոշտի (ամորձինների տոպրակը) մաշկը կարմրում է և ուռչում, իսկ շոշափելուց մաշկը տաք է լինում: Մեծ մասամբ հիվանդանում է ամորձիններից մեկն ու մեկը, աջը կամ ձախը, բայց լինում են և դեպքեր, յերբ յերկուսն ել հիվանդանում են. խիստ ուռած, ցաւոտ և հիվանդ մակամորձին գրկում է ամորձին վերելից, յետեից և ներքեից: Հիվանդն աշխատել չի կարողանում և անկողին է ընկնում:

Մի քանի օրից հետո, մանավանդ կանոնավոր բուժումից հետո, ջերմութիւնն իջնում է, ցաւերն անցնում են, ուռուցքն իջնում և միայն մի փոքր կոշտացած տեղ է մնում հիվանդ մակամորձու մեջ. հիվանդը կազդուրվում է և անցնում իր աշխատանքին: Մակամորձու հիվանդութիւնի հետեանքն այն է լինում, վոր նրա մեջ սպիւններ են դոյանում: Այդ սպիւնները փակում են այն խողովակիկների անցքը,

վորով սերմնյակներն ամորձուց սերմնատար ծորանով անցնում են դեպի սերմնարչտիկը: Խողովակիկների անցքի, սերմնյակների ճանապարհի փակման պատճառով, սերմնյակները յեւջ չդրնելով, վոչնչանում են և ծծւում:

Յեթե մակամորձիններից մեկն է հիվանդացել, մյուսը—առողջը կարող է իր գործը կատարել, իսկ յեթե յերկու մակամորձին ել հիվանդացել են, մանավանդ յեթե հիվանդացել է մակամորձինների վերին մասը, ապա ուրեմն հիվանդ տղամարդու սերմը զրկվում է սերմնյակներից, իսկ դրա հետեվանքը լինում է այն, վոր նման հիվանդ տղամարդը զրկվում է ժառանգ ունենալու ընդունակութիւնից: Ում սերմի մեջ սերմնյակ չկա, նա չի կարող յերեխա ունենալ. և այս բանը լավ պետք է իմանան տղամարդիկ:

Սուսանակը ժառանգին չի անցնում, ինչպես ասել ենք վերը, բայց բարդանալով, գրկում է ժառանգ ունենալու ընդունակութիւնից, ամուլ է դարձնում: Սուսանակն աղդարնակութիւնի պակասելու գլխավոր պատճառներից մեկն է հանդիսանում, չնորհիվ այն բանի, վոր ամլութիւն է առաջացնում: Յեթե ամուսնացած գույզը յերեխա չի ունենում, պատճառը հաճախ նրանց սուսանակն է լինում: Անթառանգ ամուսնութիւնների հարցուր դեպքից 67-ի պատճառը ամուսնացածների սուսանակն է: Մակամորձու սուսանակային հիվանդութիւնը կանխելու համար հիվանդը պետք է պաշտպանի ամորձինները դրա համար հատուկ պատրաստված կապով, վորը հայերեն փոշտակալ, իսկ ուսերեն «սուսպենզորից» է կոչվում: Այդ կապը հագնում են փոշտին և կապում փորի վրա,

բայց վոչ շատ ամուր, վորպեսզի միզուկի յետեվի մասի մեջ յեղած հեղուկը կարողանա դուրս գալ: Ամուր կապելիս հեղուկը կկուտակվի միզուկի յետեվի մասում և այնտեղից ել միզափամփուշտի մեջ կընկնի ու նրան կվարակի: Հիվանդը պետք է զգուշ լինի ամեն տեսակի ուժեղ շարժումներից, մանավանդ սեռական հարաբերությունից և գրգռումներից, խմիչքներ չպետք է դորձածի:

Յավող մակամորձու վրա սառուց չպետք է դնել, սառնից յերակները կծկվում են և ուռուցքը լավ չի ծծվում: Պետք են տաք փաթեթներ, տաք ջուր և այլ տաք բաներ դնել, թեև տաքից ցավերը սաստկանում են, բայց յերակները լայնանում են և ուռուցքը շուտ է ծծվում, սպի չի դոյանում, մակամորձիների խողովակիկների անցքը շուտ բացվում է, իսկ այդ անցքի բացվելը հենց բուժման նպատակն է լինելու:

Յավերի դեմ խմելու կամ սրսկելու դեղեր են նշանակում կամ յերակի մեջ դեղ են սրսկում:

Սուսանակը ամուլ է դարձնում և կնոջը, յերբ դոնոտկն ընկնում է կնոջ սեռական ներքին որգաններից: Հիվանդությունից հետո ձվատար խողովակների մեջ սպիներ են դոյանում և փակում նրանց անցքը: Անցքի փակվելու պատճառով ձվարանից ձուն չի կարող մտնել ձվատար խողովակի մեջ, ինչպես և սերմնյակը չի կարող միանալ ձվին միևնույն անցքի փակվելու պատճառով և դրա հետեվանքով լինում է կնոջ ամլությունը ու դարձյալ ժառանգից զրկվելը:

Կնոջ ձվարանների և ձվափողերի (ձվատար խողովակների) հիվանդությունն այնքան ծանր ու լուրջ

է ընթանում, վոր հիվանդ կնոջը պետք է անսրտճան հիվանդանոցում բժշկել:

Տղամարդու միզուկի յետեվի մասը, նախքան միպափամփուշտի հետ միանալը, անցնում է մի գեղձի միջով, վոր լատիներեն պրոստատա յե կոչվում, իսկ հայերեն՝ առաջագեղձ (կամ շաղանակագեղձ):

Սուսանակի ժամանակ առաջագեղձը շատ հաճախ հիվանդանում է. սուսանակի բարդություններից մեկն էլ առաջագեղձի հիվանդությունն է:

Միզուկի լորձաթաղանթից հիվանդությունն անցնում է առաջագեղձին: Հիվանդը շուտ շուտ միզելու ցանկություն է ունենում, ինչպես նաև ուղղաձիգ ալիքի մեջ լցվածություն և շեքի մեջ ճնշում է գրում: Հետո հիվանդի ջերմությունը բարձրանում է, իսկ գեղձի մեծանալու պատճառով միզումը դժվարանում է, մեղր բարակ է գալիս և խիստ ցավերով: Կզլիս ել հիվանդը ցավեր է վրում, վորովհետև կղանքը ճնշում է ուռած գեղձին: Հիվանդը շեքի և ուղղաձիգ ալիքի մեջ շաղափով ծակող ցավեր է գրում: Մի քանի օրից հետո ցավերը հետոհետո հանգստանում են, գեղձի ուռուցքն սկսում է անհետանալ և լոյր նշաններն էլ շուտ հանգարավում են:

Բայց լինում են դեպքեր, յերբ ցավերը շարունակում են ուժեղանալ. հիվանդը մեկ կամ մի քանի օրվա ընթացքում սկսում է սաստիկ դողալ և ուժեղ տաքացնել: Այդ նշանները ցույց են տալիս, վոր գեղձի մեջ թարախ է կուտակվել:

Նման դեպքերում հիվանդի գրությունը սաստիկ վատանում է, ջերմությունը հասնում է 40° կամ էլ ավելի, հիվանդը խիստ ուժասպառ է լինում, ուղղա-

ծիւ աղիքի և շեքի ցավերը դնալով ավելի ու ավելի յին սաստկանում: Առաջադեղծի մեջ թարախակույտ և դոյանում, վորը պատուելու հակում և ունենում: Ամենից հաճախ թարախակույտը պատուում և միզուկի մեջ: Յերբեմն պատուում և ուղղաձիւ աղիքի մեջ, բայց սակաւ դեպքերում պատուում շեքի կողմից: Անկանոն բժշկվելու հետեւանքով թարախակույտի պատուելուց հետո հաճախ խլիվաներ են մնում և այդ խլիվանի միջով մեզը կարող և հոսել ուղղաձիւ աղիքի մեջ կամ դուրս դալ շեքի կողմից:

Թարախակույտի լայնանալուց հետո գեղձի հյուսվածքը խիստ մնասում է. գեղձի հյուսվածքի մնասվելուց կտրվում և գեղձի հյուսվածք և դրանից առաջ են դալիս սեռական հիվանդութուններ, գլխավորապես ամլութուն, այսինքն ժառանգ չի լինում, վորովհետեւ առաջադեղծի հյուսվածքն է, վոր կենդանութուն և տալիս սերմնյակներին: Իսկ յերբ սերմի մեջ առաջադեղձի հյուսվածք չկա, այն ժամանակ սերմնյակներն անկենդան են լինում. այդ հիվանդութունը կոչվում և անկենդան սերմնյակութուն: Վորովհետեւ կենդան սերմնյակներ չունեցող սերմը բեղմնավորել չի կարող, այդ պատճառով եւ այդ տեսակի սերմ ունեցող տղամարդը միշտ եւ ամուլ կլինի:

Առաջադեղձի բուժումը հերձում և մեծ լվացումներ և պահանջում, իսկ թարախակույտը բժշկում են խրոուրդիական միջոցներով:

Սուսանակի բարդութուններից և նաև միզուկի անձկութունը, այսինքն նեղացումը:

Յերբ սուսանակը յերկար և տևում, միզուկի լորձաթաղանթն սկսում և կոշտանալ ու հաստանալ,

վորի հետեւանքով միզուկի անցքը նեղանում է: Շատ հաճախ հիվանդը չի ել նկատում, վոր միզուկը նեղացել և և նկատում է միայն այն ժամանակ, յերբ անձկութունը հասնում է վերին ստորիանի, յերբ դժվարությամբ և միզում և մեզի չիթը վոչ թե ադեղնաձեւ է լինում, այլ կաթկթելով թափվում կոշիկների վրա: Անձկության հետեւանքով կարող են շատ վտանգավոր բարդութուններ առաջանալ:

Սուսանակով հիվանդը ժամանակին պետք է բժշկվի, վոր անձկութուն չդոյանա, իսկ անձկութուն յերբվալուց հետո պետք է կանոնավոր բժշկվել, վոր հետագայում ավելի ծանր բարդութուններ չլինեն:

Անձկութունը նույնպես կարող է խաղաղբեղ բեղմնավորմանը, վորովհետեւ սերմը դուրս թափելու փոխարեն լցվում է միզափամփուռտի մեջ: Անձկության դեպքում ամենից հաճախ միզափամփուռտն և հիվանդանում: Միզափամփուռտի մեջ թարախ և դոյանում, մեզը սղտորվում է, հիվանդը շուտ-շուտ և միզում. միզելիս ցավերն աննշան են, բայց հաճախ միզութունը խիստ անհանգստացնում և թուլացնում և հիվանդին:

Յեթե հիվանդը սկզբից յեղեթ ուշադրութուն չդարձնի և ժամանակին չբուժի միզափամփուռտի սուր հիվանդութունը, այն ժամանակ հիվանդութունը կդառնա խրոնիկ և դժվար բուժելի:

Սուսանակի ժամանակ կարող են վարակվել նաև յերիկամների ավազաններն ու հենց յերիկամները: Դրանք խոշոր բարդութուններ են և հիվանդանուցային բուժում են պահանջում:

Ինչպես հայտնի յե, սերմնյակներն անընդհատ դուրս գալով ամորձիներէց, չեն տարածվում մարդու մարմնով կամ խոկույն դուրս չեն թափվում, այլ հավաքվում են նրանց համար հատուկ բշտիկներում, վորոնք տեղավորված են միզափամփուշտի յետևում նրա աջ ու ձախ կողմից և կոչվում են սերմնաբշտիկներ: Սուսանակի ժամանակ այլ սերմնաբշտիկներն ել կարող են հիվանդանալ և յերբեմն նույնիսկ թաւախակալել:

Սերմնաբշտիկներէ հիվանդությունը նման և առաջագեղձի հիվանդությանը: Բացի այդ, հիվանդը սնուսյին ուժեղ զբոսումներ և ունենում և սերմն արնախաւն և լինում: Սերմնաբշտիկներէ հիվանդությունը վորոջելու համար մեծ հմտություն և պահանջվում, ուստի հիվանդը սկզբից յեվեթ պետք և լավ բժշկվի, վոր սերմնաբշտիկները չհիվանդանան, վորովհետև նրանց միջից գոնտիկները շատ դժվար են անհետանում: Այդ և պատճառը, վոր սերմնաբշտիկներէ հիվանդությունը յերկար և աւում:

Սուսանակի ծանր բարդություններէց մեկն ել հոգաատապն և, այսինքն վոսկրախաղերի հիվանդությունը, վորը շատ նման և սովորական սեվմատիղմին:

Ներկայումս հաստատված և, վոր գոնտիկը կարող և ընդհանուր վարակում կամ միզուկէց հետու գտնվող մասերի հիվանդություններ առաջացնել: Գոնտիկն, ընկնելով արյան մեջ, շրջադաշում և ամբողջ մարմնով և կանգ առած տեղում հիվանդություն առաջ բերում: Հենց այդպես ել վարակում են ու հիվանդանում վոսկրախաղերը կամ, ինչպես ասում են, հոգերը:

Հոգաատապի ուշանկերը: Հիվանդի ջերմությունը բարձրանում է, հիվանդ հոգն ուռչում և և խիստ ցավում: Ցավերն այնքան սաստիկ են լինում, վոր հիվանդը հանգստություն չի ունենում, ստիպված անկողին և մտնում: Հիվանդը վոչ միայն աշխատել, այլ նույնիսկ շարժվել չի կարողանում և յերբեմն շաւաթներ ու ամիսներ շարունակ մեխված և մնում մահճակալին: Կանոնավոր չբժշկվելու դեպքում առաջանում և հոդերի անշարժություն և հիվանդի ձեռք ու վոտքը այլանդակ տեսք և ստանում: Հոգաատապը լուրջ հիվանդություն և և հիվանդը հենց սկզբից պետք և աշխատի, վոր նման բարդություն չստանա, իսկ բարդություն յերեվալիս բժշկվի ինչպես հարկն և, վորպեսզի խեղանդամ չդառնա: Սուսանակի ամենածանր, բայց բարբախտաբար ամենասակալ պատահող բարդությունը սրտի հիվանդությունն և, վոր միշտ ել մահով և վերջանում:

Ահա ինչ սարսափելի հիվանդություն և սուսանակը, վորը խիստ տարածված և թե տղամարդկանց և թե կանանց մեջ, ուստի և արժանի մեծ ուշադրության բոլորի կողմից: Հիվանդության հաճախակի յերկարատե ընթացքը, խրոնիկ ձև ստանալը, դանադան բարդությունները, վորոնք վոչ սակալ շատ ծանր են լինում, յերբեմն նույնիսկ վտանգավոր կյանքի համար, տղամարդկանց ու կանանց ամլությունը, վորպես հետեվանք նախկին սուսանակի, հիվանդության քայքայիչ ազդեցությունը կնոջ առողջության վրա—այս բոլորը ցույց և տալիս, վոր սուսանակը վոչ թե տեղական, վոչ վնասակար մի հիվանդություն և, այլ մարդու ընդհանուր օրգանիզմի լուրջ հիվան-

դուժյուն, վորը պահանջում է վոչ միայն ուշադրու-
թյամբ վերաբերվել, այլև դիտակցորեն պայքարել
նրա դեմ:

Վեներական հիվանդությունների դեմ լայն և նոր
սկզբունքներով պայքարը սկսվել է միայն Հոկտեմ-
բերյան Հեղափոխությունից հետո:

Առողջապահության կոմիտարիատները հատուկ
հիմնարկներ են բացել—քաղաքներում դիսպանսերներ
և շրջաններում վեներական կետեր ու ջոկատներ, վո-
րոնք և տանում են այդ պայքարը:

Յարական Ռուսաստանում վեներական հիվան-
դությունների դեմ, մասնավորապես սուսանակի դեմ,
կազմակերպված պայքար չի տարվել:

Հոկտեմբերյան Հեղափոխությունից հետո Առող-
ջապահության ժողովրդական կոմիտարիատի հետ
կազմակերպվել են նաև վեներական հիվանդու-
թյունների դեմ պայքարող սեկցիաներ: Արտասահ-
մանում վեներական հիվանդությունների դեմ պայ-
քարի հիմնական ողակը մինչև վ այժմ էլ մասնավոր
բժշկի ընդունարանն է, իսկ մեզ մոտ՝ վեներական
դիսպանսերը:

Վենդիսպանսերի դործունեյության հիմքն է կազ-
մում հայտնաբերել վարակի աղբյուրը և անպնաս
դարձնել նրան, ընդգրկել բոլոր վեներական հիվանդ-
ներին և հաշվառման յենթարկել նրանց, հաշվառ-
ման յենթարկել վեներական հիվանդությունների տա-
րածմանը նպաստող դործոնները և նրանց վերացման
համար պայքարել համապատասխան կազմակերպու-
թյունների հետ միասին: Վեներական դիսպանսերում

սուսանակով հիվանդները վորակյալ սզնություն են
ստանում, դիսպանսերը հետեվում է հիվանդների
կանոնավոր բուժմանը, հետադրուության է յենթար-
կում հիվանդի ընտանիքի անդամներին, սանիտարա-
կան լուսավորության աշխատանք է կատարում հի-
վանդների և առողջների մեջ:

ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԻՎԱՆԳՈՒՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒ ԿՈՆԿՈՒՅՈՒՆԵՐ

Ամենքին էլ լայ հայտնի յե, վոր պոռնկությունն
ընդհանրապես շատ մեծ դեր է խաղում վեներական
հիվանդությունների տարածման գործում: Բուր-
ժուական այն ուսմունքին, թե պոռնկությունը բիո-
լոգիկ կարգի յերեվույթ է, մարքսիզմը հակառակն
է ապացուցել, վոր պոռնկությունը տնտեսական
կարգի յերեվույթ է: Պոռնկությունն առանձնապես
խիստ զարգանում է տնտեսական ճգնաժամերի և գոր-
ծադրկության ուժեղ աճի ժամանակ: Չկա մի այն-
պիսի կապիտալիստական պետություն, վորտեղ չաճի
պոռնկությունը, նրա հետ միասին և վեներական ախ-
տերը: Իդուր չի ասված, վոր պոռնկությունն ու վե-
ներական հիվանդությունները կապիտալիզմի անդա-
վաճան ուղեկիցներն են: Կապիտալիզմի աճին հա-
վասար ավելի ու ավելի յեն հարստանում անհատ
կապիտալիստները և ավելի ու ավելի աղքատանում
աշխատավոր մասսաները. իսկ դա նշանակում է, վոր
ավելի ու ավելի շատանում է այն անձանց թիվը,
վորոնք քաղցի ու կարիքի պատճառով ընկնում են
պոռնկության դերկը, հետևապես ավելի ու ավելի յե

աճումս պոռնիկությունը և դրա հետ միասին ավելի ու ավելի մեծ չափով տարածվում վեներական ախտերը:

Վոր պոռնիկությունը սոցիալական կարգի յերեւելութե և, դա ակնառու կերպով ապացուցվում և պոռնիկության զարգացման պատմությամբ ցարական Ռուսաստանում և նրա վերացմամբ՝ սոցիալիստական շինարարության շրջանում:

Ներկայումս ԽՍՀՄ-ում պոռնիկությունը վերացած է և խորհրդային առողջապահությունը ձեռնամուխ է յեղել նրա մնացորդների վերջնական լուծարքի պայքարին: Մեզ մոտ պոռնիկությունը չի կարող տեղ ունենալ, վորովհետեւ Ստալինյան մեծ Սահմանադրության ձեռք բերած հաջողությունների ու նվաճումների հիման վրա իսպառ վերացել է գործազրկությունը մեր յերկրում, անհետացել պոռնիկության պատճառ հանդիսացող քաղցն ու կարիքը, ստեղծվել է յերջանիկ ու բերկրալի կյանք, վորտեղ յուրաքանչյուր քաղաքացի սովորելու, աշխատելու և զարգանալու հնարավորություն ունի:

ՌՄՖՍՀ-ում առաջին հնգամյակի ընթացքում սուսանակով հիվանդացողների թիվը պակասել է յերեք անգամ, սակայն սուսանակի անկման կորաղիծն ավելի դանդաղ է իջել, քան սիֆիլիսինը, դա մասամբ բացատրվում է սուսանակի բուժման գործի հապաղումով, համեմատած սիֆիլիսի բուժման մեծ հաջողությունների հետ:

Յեթե սուսանակով հիվանդանալու անկման թափը դիտենք սուր և խրոնիկ սուսանակի տեսանկյունով,

կտեսնենք, վոր Մոսկվայի վեներիսպանսերների վիճակագրության տվյալների համաձայն՝ Մոսկվայում սուր սուսանակը պակասել է յերկու անգամ, իսկ խրոնիկը՝ չորս: Այս հանգամանքը մեծ գործոն է հանդիսանում, վորովհետեւ սուսանակի տարածման մեջ ավելի մեծ դեր է խաղում խրոնիկ ձեւը, քան սուրը:

Իսկ յեթե համեմատելու լինենք վեներական հիվանդությունների թիվը մեզ մոտ և կապիտալիստական յերկրներում, կտեսնենք, վոր մեզ մոտ տարեցտարի հիվանդների թիվը պակասում է, մինչդեռ կապիտալիստական յերկրներում, ընդհակառակն, ավելի ու ավելի շատանում:

Յուրաքանչյուր քաղաքացի հենց վոր հիվանդանում է սուսանակով, պետք է իսկույն ևեթ սկսի լուրջ կերպով բժշկվել, վոր պաշտպանի իրեն սուսանակի վտանգավոր ու ծանր հետեվանքներից, և վոր ուրիշներին ել չվարակի: Յուրաքանչյուր հիվանդ պետք է դիմի դիտպանների կամ բուժարանի բժշկին և բժշկվի միայն ու միայն նրա մոտ և կատարի նրա տված բոլոր ցուցումներն ու խորհուրդները: Յուրաքանչյուր հիվանդ պետք է ձեռք առնի մի շարք նախադուշական միջոցներ, վորպեսզի պաշտպանի իրեն սուսանակի բարդություններից: Այս դեպքում մեծ դեր է խաղում առողջապահական կանոններին, ուսելիքի ու խմելիքի կանոններին հետեւելը: Հսկայական նշանակություն ունի հանդիստ մտայն: Պետք է ասել, վոր այս հիվանդությունը պահանջում է անկողին դնել հիվանդին, վորովհետեւ այդ ձեւով սուսանակը չափազանց շուտ է վերանում:

Բանի վոր բոլորովին հանգիստ մնալն անհնար է, պետք է խորհուրդ տալ, դոնե, համեմատական հանդիստ ունենալ:

Հիվանդն աշխատանքից ազատ ժամանակ պետք է տանը մնա, հնար յեղածի չափ պառկի, պետք է խուսափի արագ քայլելուց, պարելուց, վազելուց, ձի նստելուց, հեծանիվ նստելուց և այլն: Մինչեւ բոլորովին առողջանալը, այսինքն մինչեւ բժիշկը չասի, վոր Հիվանդութունը լիովին անցել է, սեռական հարաբերութիւն չպետք է ունենալ՝ նախ ուրիշներին չվարակելու և յերկրորդ՝ նրա համար, վոր սուսանակի ժամանակ սեռական հարաբերութիւնը շատ վատ է ազդում սուսանակի ընթացքի վրա, սուր կերպարանք է տալիս, նպաստում է բարդութունների առաջանալուն, հետեւապես և յերկարացնում է Հիվանդութիւնը:

Շատ Հիվանդներ կան, վորոնք հենց վոր հոսումը դադարում է, կարծում են, թե սուսանակը լավացի է, իրենց առողջ են համարում և սեռական հարաբերութիւն են ունենում: Դա շատ սխալ է: Հիվանդներից վոչ վոք իրավունք չունի իրեն առողջացած համարել, մինչեւ բժիշկը չասի, վոր առողջ է և մինչեւ բժիշկը չասի, վոր նա այլեւս ուրիշին չի վարակի: Բացի սեռական հարաբերութիւնից, հիվանդը պետք է խուսափի այն ամենից, ինչ սեռական դրգուում է առաջացնում:

Մեծ նշանակութիւն ունի մաքրութիւնը. պետք է որական մի քանի անգամ ջրով, ավելի լավ է տաք ջրով լվանալ և մաքուր շորով սրբել սեռական որգանները:

Պետք է առածին ուշադրութիւն դարձնել և հետեւել, վոր վարակը աչքերին չփոխանցվի, չմոռանալ, վոր դրանից կարելի չէ կուրանալ, ուստի ամեն անգամ սեռական որգաններին ձեռք տալուց հետո խնամքով լվանալ ձեռքերը ջրով և սապոնով:

Հիվանդութեան հենց սկզբից փոշոտակալ հագնել: Պետք է խուսափել զրգուիչ կերակուրներից, թթու, կծու և աղի կերակուրներ չուտել, սոխ, սխտոր, մանանիս, պղպեղ և այլ կծու կանաչեղեն չդործածել:

Գինի, ողի, կոնյակ, գարեջուր, մածար, ինչպես նաև մուգ թեյ, սուրճ չխմել: Ամենից լավ է խմել կաթ, ջուր և բաց թեյ:

Բայց այս բոլորից լավն է՝ սուսանակով չհիվանդանալ և պաշտպանվել սուսանակով վարակվելուց: Նախքան սուսանակից պաշտպանվելու միջոցների մասին խոսելը, ավելորդ չենք համարում յերկու թոսք ասել սեռական այն նախապաշարումների մասին, վորոնք նպաստում են սուսանակի տարածմանը: Յերիտասարդութեան մեջ այն սխալ կարծիքն է տարածված, վոր իբր թե առողջութիւնը պաշտպանելու համար պետք է յերբեմն սեռական հարաբերութիւն ունենալ: Այդ սխալ կարծիքը պետք է իսպառ վերացնել, վորովհետեւ սեռական ժուժկալութիւնը վոչ միայն յերիտասարդների համար, մինչեւ նրանց սեռական լիակատար հասունութիւնը, այլեւ մեծահասակների համար միանգամայն անվնաս է: Սեռական ժուժկալների ֆիզիկական աշխատունակութիւնն ավելի բարձր է լինում. նեվրաստենիան (ներվային հիվանդութիւնը) ավելի շատ է նկատուում զգայական

Հաճույքներով տարվածներն մտա, քան ժուժկաների:

Շատ վտանգավոր են սեռական հարաբերութիւնները պատահական, անձանոթ կանանց հետ, մանավանդ, յերբ նման կանանց հաճախակի փոխում են: Վեներական հիվանդութիւնների զինակիցը խմիչքն է: Սուսանակի և վեներական այլ հիվանդութիւնների տարածման զլիաւոր պատճառներից մեկը հարբեցողութիւնն է: Գինու և այլ խմիչքների ազդեցութեան տակ մարդ չի կարողանում իրեն հաշիվ տալ, թե ինչ է անում և ում հետ է սեռական հարաբերութիւն ունենում: Հարբած մարդը սեռական հարաբերութիւն է ունենում աջնախի պատահական կնոջ հետ, վորի հետ զգաստ դրութեամբ յերբեք չեր ունենա: Խմիչքները թուլացնում են մարդու որդանիգմը և հարբած մարդն ավելի շուտ է վարակվում, քան զգաստը:

Ինչքան էլ հեշտ է վարակվելը, բայց և այնպես կարելի յե պաշտպանվել ու կանխել հիվանդութիւնը, նույնիսկ, յեթե հիվանդի հետ է ունեցել սեռական հարաբերութիւնը:

Այդ տեսակ պաշտպանութիւնը կոչվում է անձնական կանխում, այսինքն ամեն մարդ պաշտպանում է իր անձը վարակվելուց և այդ ձեւով 100 տոկոսով կարելի յե ապահովված լինել վարակվելուց ու հիվանդանալուց: Անձնական կանխման յերկու ձեւ կամեկն այն է, վոր տղամարդը սեռական հարաբերութեան ժամանակ հատուկ տոպրակ (կոնդոմ) է հագցնում առնանդամին. այդ տոպրակը չի թողնում, վոր անդամը շփում ունենա հիվանդ կնոջ սեռական որ-

դանների հետ, միայն այդ տոպրակը չպետք է պատրուվի և պետք է անվնաս մնա մերձեցման ժամանակ: Նման ձեւով պաշտպանվելը միանգամայն ապահովում է վարակվելուց:

Յերկրորդ ձեւի նկատմամբ պետք է ասել հետեւյալը. սեռական հարաբերութիւնից հետո անմիջապես կամ $\frac{1}{2}$ ժամ չանցած միզել և սապնով ու տաք ջրով լվանալ առնանդամը՝ մաշկին կպած դոնոկոկները հեռացնելու համար: Հետո միզուկի առջեւի մասը լվանալ կալի պերմանգանատի թույլ լուծույթով, իսկ դրանից հետո դեզդիրով միզուկի մեջ կաթնեցնել 20 տոկոսային պրոտարգոլի դիցերինյան լուծույթից մի քանի կաթիլ: Ինչպես ցույց են տվել դիտողութիւնները, նման ձեւը շատ ճիշտ և հաստատ կերպով պաշտպանում է հիվանդանալուց, նույնիսկ յերբ հարաբերութիւնը հիվանդի հետ է յեղել: Վորքան քիչ ժամանակ է անցել կասկածելի հարաբերութիւնից, այնքան մեծ է յերաշխիքը, վոր չի հիվանդանա: Իսկ վորքան շատ ժամանակ է անցել, այնքան դժվարանում է հաջող յելը: Բոլոր մեծ քաղաքներում կազմակերպված են հատուկ կանխիչ կետեր, վորտեղ դիչեր-ցերեկ ընդունելութիւն կա և վորտեղ գործադրելով հիշյալ միջոցառումները, կանխում են սիֆիլիսով ու սուսանակով հիվանդանալը: Այդպիսի կանխիչ կետ կա նաև Յերեւանի վենդիսպանսերում, Լենինի փող. № 64, վորտեղ դիչեր ցերեկ, որվա բոլոր ժամերին ընդունելութիւն կա և ընդունելութիւնն, իհարկէ, ճրի յե կատարվում: Ով ուզում է չհիվանդանալ, ամեն անգամ կասկածելի հարաբերութիւնից հետո պետք է զիմել Լենինի № 64, բայց պետք

ե շուտ դիմել, վոր միջոցառումները զուր չանցնեն: Ուշացած դեպքում հիվանդությունը կանխել չի կարելի, վորովհետև վոնտիկոնները շատ շուտ են մըլանում լորձաթաղանթի խավի մեջ:

Քանի վոնտիկոնները լորձաթաղանթի մակերեսին են, լվացումն ու պրոտորդոլ կաթեցները կարող են ոգնել, իսկ յերբ վոնտիկոններն անցնեն լորձաթաղանթի մեջ, այդ միջոցառումներն այլևս չեն ողնի, հնարավոր չի լինի հիվանդությունը կանխել. մի քանի օրից նշանները կերեման և այդ ժամանակ պետք է բժշկել վորպես արդեն հիվանդի:

Բուժելի՞ յե արգոտ սուսանակը

Սուսանակը մի այնպիսի հիվանդություն է, վորը շատ հեշտ կարելի յե բուժել, միայն բուժումը պետք է սկսել հենց սկզբից, հիվանդության նշանները յերեվալու հենց առաջին օրից և անպատճառ բժշկի մոտ: Մկզբից յեվեթ չբուժելու դեպքում սուսանակը խրոնիկ է դառնում, յերկար տարիներ տեվում, պահպանում է իր վարակիչ հատկությունը և հետո բուժման շատ մեծ աշխատանք պահանջում:

Հիվանդը հեքիմներին չպետք է դիմի, տնային միջոցներ չպետք է դորձադրի, չպետք է լսի իր ընկերներին, վորքան կարելի յե շուտ սկսի իր բուժումը բժշկի մոտ: Սուսանակի բոլոր դեպքերն էլ միատեսակ չեն բուժում: Բուժման մի ձեվը մեկին կարող է ոգուտ տալ, իսկ մյուսին՝ վնաս, միայն բժիշկը կարող է վորոշել, թե վոր հիվանդին ինչ տեսակի բուժում է հարկավոր: Քիչ չեն այն հիվանդները, վորոնք բուժվել են հեքիմների մոտ կամ ընկերների

աված խորհրդով և կարծել են, թե առողջացել են, բայց հետո խիստ զղջացել են, յերբ սուսանակը այնպիսի բարդություններ է տվել, վոր այլևս բժիշկն էլ անկարող է յեղել ողնել:

Վերջացներով մեր գրքույկը, չենք կարող մի քանի խորհուրդ չտալ ամուսնացողներին:

Քաղաքացիներ, դուք ամուսնանում եք և ընտանեկան կյանք եք սկսում: Մտածեցեք հետեվյալի մասին:

Առողջությունը մարդու ամենաբարձր բարիքն է. դա մարդու տնձնական և ընտանեկան յերջանկության դրավականն է:

Առողջ եք դուք:

Յերբեվիցե չե՞ք հիվանդացել սուսանակով:

Գիտե՞ք դուք արդյոք, վոր ով մի անդամ հիվանդացել է սուսանակով, բայց չի բուժվել ու կատարելապես չի առողջացել, վարակել է նույնիսկ այն ժամանակ, յերբ հիվանդության վոչ մի տեսանելի նշան չի յեղել վրան:

Գիտե՞ք դուք արդյոք, վոր չբուժած սուսանակը շատ ծանր հետեվանքներ է տալիս տղամարդուն. կանացի հիվանդությունների մեծամասնության պատճառն է լինում և կնոջ համար մի կատարյալ ծանր պատուհաս դառնում:

Գիտե՞ք, վոր ծաղկալիթիթ աղջիկը ամուսնությունից մի քանի տարի անց ամուսնու չբուժված սուսանակի պատճառով հաշմանդամ է դառնում:

Գիտե՞ք, վոր Քրեյական օրենսդրքի 155-րդ հոդվածը շատ խիստ պատժում է ուրիշին սուսանակով վարակելու համար:

Պատկերացնում եք ընտանեկան կյանքի այն
վողբերգությունը, յերբ ընտանիքի մեջ սուսանակ է
ընկնում: Հիշեցեք, յերբևէ հիվանդ չե՞ք յեղել:

Յեթե յերբևի՛ն հիվանդացել եք սուսանակով,
պարտավոր եք դալ բժշկի մոտ և հարցնել թե ամուս-
նանալու իրավունք ունի՞ք դուք:

Լավ իմացեք, վոր բավական է մի քանի ամսով
հետաձգել ամուսնությունը, վորպեսզի վերկիլել սուս-
սանակից և պաշտպանել ընտանիքն այդ հիվանդու-
թյունից:

Պատ. խմբադիր՝ Յուզբաշյան
Տեխ. խմբադիր՝ Լ. Ռիսնյան
Սրբազրիչ՝ Վ. Սվազյան



Գլավիտի լիազոր՝ Վ.—1132. Հրատ. 4831

Պատվեր 226. Տիրաժ 2000

Քուղթ 62×94. Տպադր. 2 մամ.

Մեկ մամ. 25.600 նիշ.

Հանձնված է արտադրության մարտի 2-ին 1939 թ.

Ստորագրված է տպագրության համար նոյեմբերի 26-ին 1

Պետհրատի I տպարան, Յերևան, Լենինի 65

«Ազգային գրադարան»



NL0289159

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

62
7386

Д-р Г. ТЕР-ГРИГОРЯН
Гоноррея (трипер) мужчина
Гиз. Арм. ССР, Ереван, 1939 г.